

DETERMINANTY

POJETI:
 Matica \$A\$ je \$n \times n\$ matrica \$n\$-teho stupňa
 \$A_{n \times n} \rightarrow\$ číslo ... \$\det(A) = |A| \begin{cases} \neq 0 \dots \text{REGULÁRNA} \\ = 0 \dots \text{SINGULÁRNA} \end{cases}\$

VYUŽITIE:
 CRANEROVO PRAVIDLO
 výpočet INVERZNEJ MATICE a pod.

VÝPOČET:
 • determinant 2. stupňa:

PR. 1:
 $|A| = \begin{vmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{vmatrix} = 1 \cdot 4 - 2 \cdot 3 = 4 - 6 = -2$

• det. 3. stupňa ... SARUSOVO PRAVIDLO

PR. 2:
 $|B| = \begin{vmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{vmatrix} = 1 \cdot 2 \cdot (-2) + 1 \cdot 3 \cdot 3 + 1 \cdot 2 \cdot (-3) - 1 \cdot 2 \cdot 3 - 1 \cdot 3 \cdot (-3) - 1 \cdot 2 \cdot (-2) = -4 + 9 - 6 - 6 + 9 - 4 = 6$

• DET. 4. stupňa a jeho ... ROZVOJ PODLA PRVKOV LUVB

$|A| = a_{i1} \cdot A_{i1} + a_{i2} \cdot A_{i2} + \dots + a_{in} \cdot A_{in}$

\$A_{ij}\$ ... ALGEBRICKÝ DOPLNOK prvku \$a_{ij}\$

$A_{ij} = (-1)^{i+j} \cdot D_{ij}$

\$D_{ij}\$ ... SUBDETERMINANT (minor) prvku \$a_{ij}\$
 matice \$A\$ - rovná sa \$A\$ gnezanúť \$i\$-tým riadkom a \$j\$-tým stĺpcom

PR. 3: ROZVOJ PODLA 1. STĺPCA

$|A| = \begin{vmatrix} 0 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 1 \\ 1 & 2 & 3 & 4 \\ 1 & 3 & 1 & 2 \end{vmatrix} \xrightarrow{R_1 \leftrightarrow R_2} \begin{vmatrix} 1 & 0 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 2 & 2 & 3 \\ 0 & 3 & 0 & 1 \end{vmatrix} =$
 $= 0 \cdot (-1)^{1+1} \cdot \begin{vmatrix} 0 & 1 & 1 \\ 2 & 2 & 3 \\ 3 & 0 & 1 \end{vmatrix} + 1 \cdot (-1)^{1+2} \cdot \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 2 & 2 & 3 \\ 3 & 1 & 2 \end{vmatrix} +$
 $+ 0 \cdot (-1)^{1+3} \cdot \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 \\ 0 & 3 & 1 \end{vmatrix} + 0 \cdot (-1)^{1+4} \cdot \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 \\ 2 & 2 & 3 \end{vmatrix} =$
 $= 0 + (-1) \cdot [1 \cdot 2 \cdot (-2) + 2 \cdot (-3) \cdot 1 + 3 \cdot 1 \cdot 3 - 1 \cdot 2 \cdot 3 - 3 \cdot (-3) \cdot 1 - (-2) \cdot 1 \cdot 2] + 0 + 0 =$
 $= (-1) \cdot [-4 - 6 + 9 - 3 + 9 + 4] = (-1) \cdot 6 = -6$

PR. 4:

ROZVOJ PODLA 3. R.
 $|B| = \begin{vmatrix} -3 & -2 & -1 & 0 \\ 1 & 2 & 2 & 1 \\ 1 & 2 & 2 & 1 \\ 0 & -1 & -1 & -2 \end{vmatrix} \xrightarrow{R_1 \leftrightarrow R_2} \begin{vmatrix} 1 & 2 & 2 & 1 \\ -3 & -2 & -1 & 0 \\ 1 & 2 & 2 & 1 \\ 0 & -1 & -1 & -2 \end{vmatrix} =$
 $= 0 + 0 + (-4) \cdot (-1)^{3+3} \cdot \begin{vmatrix} -3 & -2 & 0 \\ 1 & 2 & 1 \\ 0 & -1 & -2 \end{vmatrix} + 0 =$
 $= (-4) \cdot [12 + 0 + 0 - 0 - 3 - 4] = -4 \cdot 5 = -20$

VPLYV EKV. ÚPRAV NA HODNOTU DET.:

a) $|A| = \begin{vmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{vmatrix} = 1 \cdot 1 - 0 \cdot 0 = 1$

b) VÝMENA RIADKOV / STĽPCOV:

$A = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \xrightarrow{\text{vým.}} \sim \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} = B$

$A \sim B \dots |A| \neq |B|$

$|B| = \begin{vmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{vmatrix} = 0 \cdot 0 - 1 \cdot 1 = -1 \dots |B| = -|A|$

\$\rightarrow\$ MENÍ ZNAMENKO DETERMINANTOV

c) VYĽAŠOVANIE R/S NENUL. KONŠT.: \$k \neq 0\$

$A = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot 5 \sim \begin{pmatrix} 5 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = C \quad |A| \neq |C|$

$|C| = 5 \cdot 1 - 0 \cdot 0 = 5 = 5 \cdot |A| \dots |C| = k \cdot |A|$

\$\Rightarrow\$ MENÍ HODNOTU DET. O TÚTO KONŠT.

d) PRÍPOČÍTANIE NÁSOBKU R/S K INEJ R/S:

$A = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot 5 \xrightarrow{+} \sim \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 5 & 1 \end{pmatrix} = D$

$|D| = 1 \cdot 1 - 0 \cdot 5 = 1 = |A| \dots |D| = |A|$

\$\rightarrow\$ HODNOTA DET. SA NEMENÍ!

ĎALŠIE VLASTN. DET.:

• $|A^T| = |A|$ ... podľa PR. 2 a PR. 3

• AK JE V MATICI JEDEN R/S LIN. KOMB. JED. OSTATNÝCH R/S, t.j. MATICA OBSAHRUJE

NULLOVÝ R/S \$\Rightarrow |A| = 0\$

LSR: $A \cdot \vec{x} = \vec{b}$

\$A\$ - matice sústavy
 \$\vec{x}\$ - vektor neznámych
 \$\vec{b}\$ - vektor pravých strán

GEM: $A' = (A | b)$ ... \$A'(A')\$ \$\Rightarrow\$ LSR

\$A'(A)\$ \$\Rightarrow\$ nemá rieš. / má 1 rieš. / má \$n\$-rovn. rieš.

CRANEROVO PRAVIDLO (CP):

$D = |A| \neq 0 \dots$ ak je \$A\$ reg. \$\Rightarrow\$

$x_i = \frac{D_i}{D} \quad i = 1, 2, \dots, n$

(CP má zvlášť rieš. LSR len ak súb. má práve 1 rieš.)

\$D_i\$ ... determinanty, št. rovná sa \$A\$ nahradením \$i\$-tým stĺpcom pravých strán \$\vec{b}\$

PR. 1:

$x_1 + 3x_2 = 6$
 $x_1 + 2x_2 = 5$

$A = \begin{pmatrix} 1 & 3 \\ 1 & 2 \end{pmatrix}$

$D = \begin{vmatrix} 1 & 3 \\ 1 & 2 \end{vmatrix} = 1 \cdot 2 - 3 \cdot 1 = -1 \neq 0 \Rightarrow A$ je reg. \$\checkmark\$ CP \$\checkmark (x_1, x_2)^T\$

$D_1 = \begin{vmatrix} 6 & 3 \\ 5 & 2 \end{vmatrix} = 12 - 15 = -3 \Rightarrow x_1 = \frac{D_1}{D} = \frac{-3}{-1} = 3$

$D_2 = \begin{vmatrix} 1 & 6 \\ 1 & 5 \end{vmatrix} = 5 - 6 = -1 \Rightarrow x_2 = \frac{D_2}{D} = \frac{-1}{-1} = 1$

$x^T = (x_1, x_2)^T = (3, 1)^T$

PR. 3:

$x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 0$
 $-3x_1 - 2x_3 = -4$
 $x_1 + 8x_2 + 3x_3 = 3$

$D = \begin{vmatrix} 1 & 2 & 3 \\ -3 & 0 & -2 \\ 1 & 8 & 3 \end{vmatrix} = 0 - 3 \cdot 8 \cdot 3 +$

$+ 1 \cdot 2 \cdot (-2) - 0 - (-2) \cdot 8 \cdot 1 - 3 \cdot 2 \cdot (-3) = -72 - 4 +$

$+ 16 + 18 = -42 \neq 0 \Rightarrow A$ je reg. \$\checkmark\$ CP

$D_1 = \begin{vmatrix} 0 & 2 & 3 \\ -4 & 0 & -2 \\ 3 & 8 & 3 \end{vmatrix} = 0 + (-4) \cdot 8 \cdot 3 + 3 \cdot 2 \cdot (-2) - 0 - 0 - 3 \cdot 2 \cdot 4 =$

$= 0 - 96 - 12 + 24 = -84$

$\Rightarrow x_1 = \frac{D_1}{D} = \frac{-84}{-42} = 2$

$D_2 = \begin{vmatrix} 1 & 0 & 3 \\ -3 & -4 & -2 \\ 1 & 3 & 3 \end{vmatrix} = -12 - 27 + 0 - (-12) - (-6) - 0 = -21$

$\Rightarrow x_2 = \frac{D_2}{D} = \frac{-21}{-42} = \frac{1}{2}$

$D_3 = \begin{vmatrix} 1 & 2 & 0 \\ -3 & 0 & -4 \\ 1 & 8 & 3 \end{vmatrix} = 0 + 0 - 8 - 0 + 32 + 18 = 42$

$\Rightarrow x_3 = \frac{D_3}{D} = \frac{42}{-42} = -1$

$x^T = (x_1, x_2, x_3)^T = (2, \frac{1}{2}, -1)^T$

JEDNODUCHŠÍ VÝPOČET:

$D = \begin{vmatrix} 1 & 2 & 3 \\ -3 & 0 & -2 \\ 1 & 8 & 3 \end{vmatrix} \xrightarrow{R_1 \leftrightarrow R_2} \begin{vmatrix} -3 & 0 & -2 \\ 1 & 2 & 3 \\ 1 & 8 & 3 \end{vmatrix} \xrightarrow{R_2 \leftrightarrow R_1} \begin{vmatrix} 1 & 2 & 3 \\ -3 & 0 & -2 \\ 1 & 8 & 3 \end{vmatrix} =$

$= 0 + 0 + 0 - 0 - 6 \cdot 7 \cdot 1 - 0 = -42 \neq 0$